

3.2. Hướng dẫn và gợi ý phương pháp, hình thức tổ chức hoạt động

Mức độ đạt được mục tiêu của mỗi chủ đề trong Chương trình Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp 6 phụ thuộc vào nhiều yếu tố, trong đó yếu tố phương pháp và hình thức tổ chức giáo dục được sử dụng khi tổ chức hoạt động này đóng vai trò rất quan trọng. Sau đây là gợi ý một số phương pháp, hình thức tổ chức hoạt động khi tổ chức Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp 6.

3.2.1. Một số phương pháp sử dụng khi tổ chức hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp

a) *Phương pháp nghiên cứu tình huống*: là phương pháp dạy học, trong đó HS tự lực nghiên cứu một tình huống thực tiễn và xử lý, giải quyết các vấn đề mà tình huống đó đặt ra.

Trong hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp lớp 6, phương pháp này được áp dụng nhiều trong hoạt động thực hành nhằm giúp HS vận dụng tri thức mới, kinh nghiệm mới để đưa ra cách xử lý, giải quyết các vấn đề mà tình huống đó đặt ra, như tình huống ứng phó với thiên tai, tình huống giao tiếp, tình huống ứng xử với người thân trong gia đình,... Sử dụng phương pháp nghiên cứu tình huống trong tổ chức hoạt

(1) *Chương trình giáo dục phổ thông Hoạt động trải nghiệm và Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp*, Sđd, tr. 44.

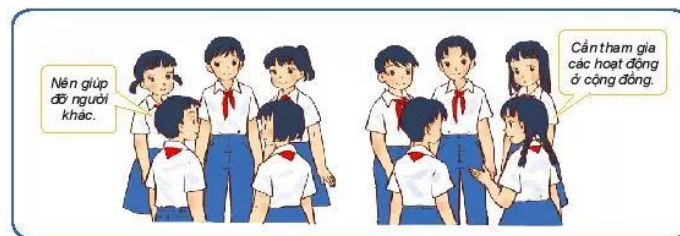
động trải nghiệm giúp HS hình thành, phát triển năng lực giải quyết vấn đề, năng lực phân tích, đánh giá, năng lực tư duy sáng tạo,...

Để việc sử dụng phương pháp này đạt hiệu quả, GV cần lưu ý thực hiện một số yêu cầu sau:

- Nhiệm vụ giải quyết tình huống phải phù hợp với khả năng nhận thức của HS.
- Yêu cầu HS thực hiện nhiệm vụ giải quyết tình huống theo các bước: 1/ Xác định, làm rõ vấn đề cần giải quyết; 2/ Liệt kê các phương án giải quyết; 3/ Phân tích, đánh giá các phương án; 4/ So sánh các phương án; 5/ Quyết định lựa chọn phương án tối ưu.
- Giúp HS rút ra những bài học thực tiễn, giải quyết trong những trường hợp tương tự thông qua nghiên cứu tình huống.
- Mỗi tình huống có thể có nhiều cách giải quyết khác nhau.
- Dành thời gian thích hợp cho HS suy nghĩ tìm phương án giải quyết.
- Phát huy vai trò tổ chức, hướng dẫn của GV và tạo điều kiện cho HS thể hiện năng lực và phát huy tính sáng tạo.

b) *Phương pháp làm việc theo nhóm*: vừa là hình thức, vừa là phương pháp, trong đó, dưới sự tổ chức và điều khiển của GV, HS được chia thành nhiều nhóm nhỏ và liên kết lại với nhau để cùng nhau thực hiện một nhiệm vụ trong một thời gian nhất định. Trong nhóm, dưới sự chỉ đạo của nhóm trưởng, HS kết hợp giữa làm việc cá nhân, làm việc theo cặp, theo nhóm, chia sẻ kinh nghiệm và hợp tác cùng nhau để giải quyết nhiệm vụ được giao.

Làm việc theo nhóm là phương pháp được dùng phổ biến trong quá trình tổ chức hoạt động trải nghiệm nhằm tạo điều kiện cho HS có được những trải nghiệm qua tương tác với nhau, đồng thời rèn luyện các kỹ năng xã hội và hình thành các năng lực cần thiết như: năng lực hợp tác, năng lực giao tiếp, năng lực tư duy sáng tạo, năng lực tư duy phản biện, năng lực giải quyết vấn đề.

(SGK Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp 6, tr. 32)

Để việc sử dụng phương pháp làm việc theo nhóm đạt hiệu quả, GV cần lưu ý thực hiện một số yêu cầu sau:

- Phân nhóm học tập và bố trí vị trí nhóm phù hợp với không gian lớp học. Tùy theo nhiệm vụ có thể phân nhóm theo cặp đôi hoặc nhóm 4 – 6 – 8 HS. HS trong nhóm cần ngồi đối diện với nhau để tạo ra sự tương tác và cần được luân phiên làm nhóm trưởng, thư kí để tạo cơ hội phát triển kỹ năng lãnh đạo, tổ chức, điều hành. Nên vận dụng kỹ thuật “khăn trải bàn”, “mảnh ghép” khi tổ chức hoạt động nhóm nhằm tăng hiệu quả của hoạt động nhóm.
- Giao nhiệm vụ cụ thể cho các nhóm. Có thể giao cho mỗi nhóm HS một nhiệm vụ riêng hoặc tất cả các nhóm đều thực hiện chung một nhiệm vụ. GV cần nêu rõ yêu cầu sản phẩm của mỗi nhóm.
- Thường xuyên quan sát, hướng dẫn hỗ trợ kịp thời cho các nhóm nhằm đảm bảo cho hoạt động nhóm thực sự hiệu quả.
- Kết thúc hoạt động nhóm cần tổ chức cho các nhóm báo cáo kết quả và đánh giá, sau đó GV cùng HS chốt lại kiến thức cơ bản hoặc rút ra kết luận.

c) Phương pháp học theo dự án: là một mô hình học tập, trong đó việc học tập của HS được thực hiện một cách có hệ thống thông qua một loạt các thao tác, từ việc xác định chủ đề, mục tiêu nghiên cứu đến việc lập kế hoạch, giải quyết vấn đề, ra quyết định, tạo sản phẩm, đánh giá và trình bày sản phẩm.

Sử dụng phương pháp học theo dự án khi tổ chức hoạt động trải nghiệm sẽ tạo cơ hội cho HS tổng hợp kiến thức từ nhiều lĩnh vực học tập và áp dụng một cách sáng tạo vào thực tế cuộc sống; củng cố kiến thức và xây dựng các kỹ năng hợp tác, giao tiếp và học tập độc lập.

Trong quá trình tổ chức hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp 6, GV có thể sử dụng phương pháp này ở một số chủ đề như: Chủ đề 6. Em với cộng đồng; Chủ đề 7. Em với thiên nhiên và môi trường; Chủ đề 8. Khám phá thế giới nghề nghiệp.

Để việc sử dụng phương pháp học theo dự án đạt hiệu quả, GV cần tổ chức thực hiện theo 6 bước sau:

Bước 1: Lựa chọn chủ đề nghiên cứu. Trong bước này, GV cần để HS lựa chọn chủ đề mà các em quan tâm, tạo cơ sở ban đầu cho HS tham gia tích cực, chủ động vào việc nghiên cứu.

Bước 2: Lập kế hoạch. Ở bước này, HS sẽ động não về các vấn đề cần giải quyết trong chủ đề. GV có thể phân chia lớp thành các nhóm dự án để các em cùng nhau thảo luận về: Mục tiêu cần hướng tới khi thực hiện dự án; Nhiệm vụ cần thực hiện; Sản phẩm dự kiến; Cách triển khai thực hiện để hoàn thành dự án; Thời gian thực hiện và hoàn thành.

Bước 3: Thu thập thông tin. Trong bước này, HS sẽ thực hiện nhiệm vụ được phân công theo kế hoạch đã lập để thu thập thông tin trên cơ sở thực hiện một số hoạt động như: khảo sát thực tế, tìm và nghiên cứu tài liệu, phỏng vấn, trải nghiệm thực tế,...

Bước 4: Xử lý thông tin. Trong bước này, HS xử lý các dữ liệu, tài liệu thu thập được. Có thể sử dụng bảng biểu để giải thích các dữ liệu. Qua xử lý thông tin sẽ kết hợp các yếu tố đơn lẻ của các thành viên trong nhóm để có cái nhìn tổng thể về những gì đã khám phá, tìm hiểu được.

Bước 5: Trình bày kết quả. Trong bước này, HS sẽ cùng nhau xây dựng và trình bày báo cáo về kết quả thực hiện dự án. Tùy điều kiện, nội dung dự án và khả năng thực tế, hình thức báo cáo có thể dưới nhiều dạng khác nhau như bản thuyết trình bằng giấy có kèm hình ảnh, sản phẩm minh họa, bản trình bày bằng PowerPoint, trình bày bằng tiểu phẩm, triển lãm,...

Bước 6: Đánh giá kết quả. Trong bước này, HS sẽ nhìn lại những hoạt động đã thực hiện và đánh giá kết quả thực hiện dự án. Việc đánh giá được thực hiện theo trình tự: Các nhóm tự đánh giá – Các nhóm đánh giá lẫn nhau – GV nhận xét, đánh giá.

d) Phương pháp sắm vai: là phương pháp giáo dục, trong đó HS được thực hành cách ứng xử, bày tỏ thái độ trong những tình huống giả định.

Khác với đóng vai, sắm vai thường không có kịch bản cho trước. HS tự xây dựng kịch bản thể hiện tình huống, cách xử lý, giải quyết tình huống dựa vào kiến thức, kinh nghiệm mới của bản thân trong quá trình hoạt động. Hơn nữa, khi thực hiện phương pháp sắm vai, việc diễn không phải là vấn đề quan trọng mà quan trọng nhất là cách xử lý tình huống khi diễn và phần thảo luận sau khi diễn.

Sử dụng phương pháp sắm vai, GV không chỉ tạo điều kiện cho HS vận dụng, củng cố, kiểm nghiệm những tri thức, kinh nghiệm mới thông qua việc giải quyết tình huống mà còn giúp HS rèn luyện được kỹ năng ứng xử, bày tỏ thái độ trong môi trường an toàn và thay đổi hành vi, cách ứng xử theo hướng tích cực.

Với những ưu điểm trên, phương pháp sắm vai được sử dụng tương đối nhiều trong các chủ đề của hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp, từ chủ đề về nhà trường, chủ đề rèn luyện bản thân, khám phá bản thân, xây dựng cộng đồng đến các chủ đề về bảo vệ thiên nhiên, môi trường, hướng nghiệp.

Để phát huy hiệu quả của phương pháp này, GV cần lưu ý thực hiện một số điểm sau:

- Tình huống sắm vai phải phù hợp với nội dung chủ đề, mang tính mở và phù hợp với khả năng của HS.
- Tổ chức cho HS thảo luận nhóm để đưa ra cách xử lý tình huống (theo các bước đã nêu ở phương pháp nghiên cứu tình huống). Sau đó, dành thời gian cho các nhóm xây dựng kịch bản thể hiện tình huống. Động viên, khích lệ HS thể hiện tình huống sao cho sinh động, hấp dẫn để lôi cuốn các bạn theo dõi. Nên xây dựng kịch bản theo hướng kịch tương tác, có nghĩa là kết thúc mở để các bạn trong lớp tham gia, đề xuất các cách giải quyết khác nhau.
- Tổ chức cho HS trong lớp thảo luận, nhận xét, nêu cảm nhận và rút ra những điều học hỏi được sau khi kết thúc vở kịch.
- Cùng HS phân tích và kết luận trên cơ sở các ý kiến thảo luận.

e) *Phương pháp nghiên cứu trường hợp điển hình*: là phương pháp sử dụng một câu chuyện có thật hoặc chuyện được viết dựa trên những trường hợp thường xảy ra trong thực tiễn cuộc sống để minh chứng cho một vấn đề. Khi thực hiện phương pháp này, ngoài việc sử dụng văn bản viết có thể sử dụng video.

Ví dụ: Để giúp HS hiểu được thế nào là giá trị của một con người (ở Hoạt động giáo dục theo chủ đề: Những giá trị của bản thân – Chủ đề 2. Khám phá bản thân), GV không đưa ra khái niệm và giảng giải khái niệm mà sử dụng câu chuyện có nội dung: “... thấy số tiền lớn trong đồng phế liệu thu mua được, bố mẹ Hiền đã tìm đến người bán phế liệu để trả lại cho người mất mặc dù gia đình Hiền còn rất khó khăn” để chứng minh cho giá trị của một con người và giúp cho HS tự đưa ra được khái niệm về giá trị của một con người.

Khi sử dụng phương pháp nghiên cứu trường hợp điển hình, GV cần lưu ý thực hiện một số điểm sau:

- Yêu cầu, hướng dẫn HS đọc (hoặc xem, hoặc nghe) về trường hợp điển hình. Sau đó, HS suy nghĩ về nó và viết lại những suy nghĩ đó để thảo luận với bạn về trường hợp điển hình theo các câu hỏi gợi ý.
- Trường hợp điển hình có thể dài hay ngắn, tùy từng nội dung vấn đề, song phải phù hợp với chủ đề, phù hợp với trình độ HS và thời lượng cho phép.
- Tùy từng trường hợp, có thể tổ chức cho cả lớp cùng nghiên cứu một trường hợp điển hình hoặc phân công mỗi nhóm nghiên cứu một trường hợp khác nhau.

3.2.2. Hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp

a) *Hình thức thảo luận trên lớp*: là hình thức dạy học, trong đó, HS được tổ chức hoạt

động theo nhóm hoặc cả lớp để cùng nhau trao đổi, bàn luận, đưa ra các ý kiến nhằm thực hiện và hoàn thành các nhiệm vụ được giao. Trong hình thức thảo luận, GV đóng vai trò là người tổ chức, hướng dẫn, còn HS đóng vai trò tích cực, chủ động thảo luận để hoàn thành nhiệm vụ được giao.

Hình thức thảo luận trên lớp thường được thực hiện theo quy mô nhóm. Đây là hình thức được sử dụng phổ biến nhất và được thực hiện ở hầu hết các hoạt động trong SGK *Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp 6* nhằm tạo điều kiện cho HS được trải nghiệm qua tương tác với nhau khi khám phá kinh nghiệm đã có, khi kiến tạo tri thức mới, kinh nghiệm mới và khi thực hành vận dụng tri thức mới, kinh nghiệm mới để giải quyết vấn đề trong những tình huống mới.

Để hình thức thảo luận đạt hiệu quả, GV cần lưu ý một số điểm sau:

- Nhiệm vụ giao cho HS thảo luận phải rõ ràng, gắn gũi để nhiều HS có thể đưa ra ý kiến của mình khi tham gia thảo luận.
- Tùy theo yêu cầu của nhiệm vụ, GV có thể tổ chức cho HS thảo luận nhóm cặp đôi hay thảo luận trong nhóm nhỏ (3 – 6 HS/ nhóm), nhóm lớn (trên 6 HS/ nhóm) hoặc thảo luận cả lớp.
- Trước khi tổ chức cho HS thảo luận nhóm, cần đề nghị các nhóm bầu nhóm trưởng để điều hành hoạt động thảo luận trong nhóm và thư kí nhóm.
- Trong quá trình HS thảo luận, GV thường xuyên quan sát, đến vị trí các nhóm nghe HS thảo luận để nắm bắt được các ý kiến của HS và điều chỉnh kịp thời nếu HS thảo luận ra ngoài nhiệm vụ.
- Sau khi HS thảo luận, GV cần khích lệ, động viên HS trình bày kết quả thảo luận của nhóm.
- Từ kết quả thảo luận của các nhóm, GV cùng HS phân tích và kết luận vấn đề.

b) Hình thức diễn đàn, tọa đàm, giao lưu: là những hình thức được áp dụng khi tổ chức một số Hoạt động giáo dục theo chủ đề.

Mục đích chủ yếu của việc tổ chức diễn đàn là tạo cơ hội cho nhiều HS được bày tỏ ý kiến, quan điểm của bản thân về một vấn đề nào đó trong nhà trường, gia đình, cộng đồng hoặc xã hội; giúp HS rèn luyện kỹ năng trình bày quan điểm, kỹ năng giao tiếp và tư duy phản biện.

Để tổ chức diễn đàn đạt hiệu quả, người tổ chức và HS cần có sự chuẩn bị chu đáo cho diễn đàn, từ người tổ chức diễn đàn, phương tiện cần cho diễn đàn cho đến cách đặt vấn đề, câu hỏi, những ý kiến, quan điểm sẽ chia sẻ trong diễn đàn. Trong quá trình

diễn đàn, cần hỏi và thảo luận với HS để các em lập luận và nêu được suy nghĩ của bản thân.

c) *Tranh biện*: là hình thức tranh luận giữa hai bên đối lập về một quan điểm, về kiến nghị cụ thể thuộc một chủ đề hay lĩnh vực nhất định nhằm bảo vệ quan điểm của mình. Ví dụ: “HS lớp 6 chỉ cần tập trung vào học tập, không cần làm việc nhà” (Chủ đề 5. Em với gia đình) hoặc “Nơi sinh hoạt cá nhân là của riêng em nên chỉ cần sắp xếp đồ dùng sao cho tiện sử dụng, không cần ngăn nắp, gọn gàng” (Chủ đề 4. Rèn luyện bản thân).

Để thực hiện hình thức tranh biện, cần thành lập hai đội: đội ủng hộ và đội phản đối. Trước khi tranh biện, mỗi đội cần chuẩn bị những lí lẽ, lập luận để lí giải, minh chứng sự đúng đắn cho tuyên bố của đội mình. Khi tranh biện, các thành viên của mỗi đội sẽ trình bày lập luận, quan điểm của đội mình một cách rõ ràng và thuyết phục. Mỗi đội đều có quyền đặt câu hỏi và trả lời. Điều quan trọng để cuộc tranh biện thành công là thái độ cởi mở, tôn trọng đối phương, lắng nghe và tiếp nhận ý kiến của đội bạn.

Đối với hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp, tranh biện thường được sử dụng trong hoạt động Thực hành nhằm tạo điều kiện cho HS vận dụng tri thức, kinh nghiệm mới vào việc tranh luận, qua đó củng cố, kiểm nghiệm tri thức, kinh nghiệm mới.

Tác dụng chủ yếu của hình thức tranh biện là giúp HS phát triển kĩ năng làm việc nhóm, tư duy phản biện và lập luận cho vấn đề.

d) *Hình thức học tại hiện trường*, như: tham quan, thực địa, học qua làm tại cơ sở sản xuất. Đây là hình thức tổ chức hoạt động hấp dẫn, thu hút được sự quan tâm của HS do khi tham quan, HS được tiếp cận với thực tiễn, được mắt thấy, tai nghe những vấn đề cần tìm hiểu. Ví dụ: Ở Chủ đề 8, GV có thể tổ chức cho HS tham quan cơ sở làm nghề truyền thống. Qua tham quan, HS được trực tiếp quan sát, nghe giới thiệu về các hoạt động chủ yếu của nghề, các phương tiện, dụng cụ lao động của nghề, các vấn đề về an toàn lao động và những yêu cầu của nghề về phẩm chất, năng lực đối với người lao động. Nhờ đó, HS đạt được mục tiêu của chủ đề một cách nhẹ nhàng.

 HOẠT ĐỘNG 2 *Tham gia thực hiện một số công việc của nghề truyền thống*

- Trực tiếp tham gia thực hiện một số công việc của nghề truyền thống.
- Đảm bảo an toàn khi trải nghiệm lao động ở làng nghề.

Bây giờ các cháu thử làm những thao tác cô vừa hướng dẫn nhé!

(SGK *Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp* 6, tr. 45)

Cùng với việc tổ chức hoạt động trải nghiệm theo các hình thức trên, tùy nội dung, yêu cầu cần đạt của chủ đề và điều kiện thực tế, có thể tổ chức hoạt động trải nghiệm qua một số hình thức khác như hình thức học qua chơi (tổ chức chơi trò chơi), hình thức sân khấu hoá (diễn tiểu phẩm, sắm vai), hình thức Câu lạc bộ (đây là hình thức học ngoại khoá, HS tham gia sinh hoạt Câu lạc bộ theo sở thích, khả năng, năng khiếu của bản thân nhằm phát triển khả năng vận dụng kiến thức, kĩ năng vào thực tiễn. Hình thức này được đưa vào SGK để các trường tham khảo và tổ chức thực hiện).

HOẠT ĐỘNG 3 Tham gia trò chơi "Ứng phó với thiên tai"

Khi bị ngập lụt bạn cần làm gì?

HOẠT ĐỘNG 3 Xây dựng và thể hiện tiểu phẩm về hành vi có văn hoá ở nơi công cộng

- Quan sát hình ảnh, thảo luận xây dựng tiểu phẩm về "Hành vi có văn hoá nơi công cộng".
- Thể hiện tiểu phẩm theo kịch bản đã xây dựng.
- Bình chọn tiểu phẩm em thích.
- Chia sẻ những điều học được qua tiểu phẩm.

Đề nghị bạn không chen ngang

(SGK Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp 6, tr. 19, 35)